

Samenvatting

In dit memorandum staat de relatie tussen reisafstanden naar rechtspraaklocaties, en het gebruik van rechtspraak centraal. De herziening van de gerechtelijke kaart – waarbij onder invloed van de sluiting van rechtspraaklocaties voor een deel van rechtzoekenden de reisafstanden toenamen, en voor andere rechtzoekenden deze niet veranderden – was aanleiding tot dit onderzoek. De inzichten die de analyses opleveren zijn ook relevant voor lopende debatten over het verder inkrimpen van het aantal zittingslocaties, en voor initiatieven als spreekuur- en burendrecht, waarbij rechters juist weer meer op locatie rechtspreken. Het nu verrichte onderzoek sluit direct aan op eerder verrichte analyses van de relatie tussen reisafstanden en gebruik van rechtspraak in de arrondissementen Limburg en Noord-Holland, in opdracht van de Evaluatiecommissie Wet Herziening Gerechtelijke Kaart. Het onderzoek richt zich op de grootste zaakstroom in eerste aanleg, de procedure in civiele handelszaken bij de kantonrechter.

In dit memorandum staan twee hypothesen centraal, één met betrekking tot het gedrag van eisers en één met betrekking tot dat van gedaagde partijen:

- 1 Voor eisers die een zaak willen starten tegen iemand in de eigen gemeente, of één die onder dezelfde rechtbanklocatie valt, wordt procederen bij het opheffen van de locatie minder aantrekkelijk. Er zullen na de herziening van de gerechtelijke kaart (HGK) minder zaken dan voorheen worden aanbracht waarin eiser en gedaagde in een gebied wonen waar de rechtspraaklocatie bij de HGK is opgeheven.
- 2 Gedaagde partijen in gebieden waar een locatie is opgeheven, zien zich geconfronteerd met langere reisafstanden en zullen minder geneigd zijn verweer te voeren. Het verstekpercentage neemt toe.

De resultaten van de analyses bevestigen hypothese 1. Voor hypothese 2 leveren de analyses geen bevestiging.

Nemen we de uitkomsten van de analyse voor Noord-Nederland én de eerdere analyse voor Limburg en Noord-Holland in beschouwing, dan is de daling in de instroom bij een toename van reistijd (door het opheffen van een rechtspraaklocatie) de belangrijkste bevinding. Meer in het bijzonder weten we dat het natuurlijke personen (particulieren, eenmansbedrijfjes) zijn die minder geneigd zijn hun geschil voor de rechter te brengen. Voor de hypothese dat gedaagden, bij langere reistijden, meer geneigd zijn verstek te laten gaan is geen overtuigend bewijs gevonden. Er zijn gebieden dit verschijnsel werd aangetroffen. Maar daar tegenover staan gebieden waar zittingslocaties zijn opgeheven en dit verschijnsel niet wordt waargenomen. Het kan dus gewone fluctuatie zijn – betekenisloos – of er moet sprake zijn van complexer samenspel van factoren waardoor een toename van verstek op sommige plaatsen wel, en op andere niet tot stand komt.

In alle onderzochte arrondissementen is een sterke relatie gevonden tussen het gemiddelde gezinsinkomen in de gemeente, en het aantal rechtszaken dat tegen inwoners van de gemeente wordt aangebracht. Lagere gemiddelde inkomens betekenen meer rechtszaken en hogere verstekpercentages.